

Universitets- og Bygningsstyrelsen
Bredgade 43
1260 København K

Den 8. november 2007
KS

Sagsnr. 200700648

Att.: Chefkonsulent Anne Skov

Sendt pr. e-mail til ubst@ubst.dk

Hørings svar vedr. udkast til bekendtgørelse om ph.d.-uddannelse ved universiteterne

AC har fra Universitets- og Bygningsstyrelsen modtaget udkast til ny ph.d.-bekendtgørelse i høring. AC har sendt bekendtgørelsesudkastet i høring i medlemsorganisationerne og har på den baggrund følgende bemærkninger:

Generelle bemærkninger:

AC finder det i udgangspunktet positivt, at der løbende gøres bestræbelser på at sikre, at regelsættet for ph.d.-uddannelsen bedst muligt understøtter uddannelse af et højt antal kvalificerede forskere. Regelsættet bør for at understøtte dette dels sikre de færdige ph.d.'eres forskningsmæssige kompetencer dels medvirke til at sikre de ansættelsesmæssige forhold, som gør det attraktivt at uddanne sig som forsker og sikrer en forskningsmæssig risikovillighed hos de ph.d.-studerende.

I lyset heraf finder AC det meget kritisabelt, at det foreliggende udkast til ph.d.-bekendtgørelse nærmest systematisk forringer de ph.d.-studerendes rettigheder under ph.d.-uddannelsen. En række kommenterings-, indsigelses- og klagemuligheder i forhold til universitetets vurderinger og afgørelser er taget ud af bekendtgørelsen, eksempelvis muligheden for at vejleder udskiftes på den ph.d.-studerendes anmodning, at den ph.d.-studerende inden for en to ugers frist har mulighed for at give bemærkninger til halvårsudtalelserne, og at den ph.d.-studerende ved hhv. en negativ bedømmelse ved halvårsvurderingen eller af det samlede ph.d.-forløb kan forlange sagen forelagt for et uvildigt organ.

Disse forringelser af retssikkerheden stiller fremtidige ph.d.-studerende i en meget vanskelig position i forhold til universitetet, særligt i de tilfælde hvor der er tale om fagligt problematiske, konfliktfyldte eller på anden måde vanskelige ph.d.-forløb. Det er afgørende at holde fokus på, at en ph.d.-uddannelse først og fremmest er et forskningsforløb, hvor ikke alt kan forløbe lige så stringent og forudsigeligt som i andre typer af uddannelsesforløb. I en forskeruddannelse af høj kvalitet må der være plads til nye erkendelser og dialog om holdbarheden i metoder og resultater. Det kræver, at de ph.d.-studerende har indsigelsesmuligheder i forhold til institutionens vurderinger og afgørelser, og AC skal derfor generelt set anbefale, at de eksisterende rettigheder føres med over i en ny bekendtgørelse, jf. bemærkningerne til de enkelte kapitler og paragraffer nedenfor.

Specifikke bemærkninger til de enkelte kapitler:

Kapitel 1: Formål og struktur

I § 1, stk. 1 bør det internationale aspekt af ph.d.-uddannelsen som hidtil fremgår af formålsparagraffen, således at det fortsat fremstår som et eksplicit formål med uddannelsen at kvalificere den ph.d.-studerende til at indgå i det internationale forskersamfund. AC finder det ikke tilstrækkeligt, at dette fremgår af vejledningen.

AC skal derfor opfordre til, at den nuværende formulering vedr. det internationale aspekt opretholdes, eksempelvis ved at der efter 1. punktum i § 1, stk. 1. indføres følgende: "Ph.d.-uddannelsen foregår i samspil med den internationale forskningsverden og har til formål at uddanne forskere på internationalt niveau."

Kapitel 3: Ph.d.-uddannelsens indhold

AC finder, at det bør præciseres, at ophold ved andre uddannelsesinstitutioner skal have et vist omfang, og anbefaler derfor, at der i § 7, stk. 2, punkt 3 efter ordet "ophold" indføres "af minimum tre måneders varighed".

AC skal anbefale, at formuleringen "så vidt muligt" slettes fra § 7, stk. 2, punkt 4, så det fremstår entydigt, at de undervisnings- og formidlingsopgaver, som indgår i ph.d.-uddannelsen, skal relatere til den ph.d.-studerendes forskningsprojekt. Relationen mellem uddannelsens undervisnings- og forskningselementer bidrager til at sikre uddannelsens kvalitet, og regelsættet bør understøtte dette frem for at åbne for, at uddannelsen kan rumme undervisningsopgaver uden relation til forskningen.

I § 7, stk. 3 gives en dispensationsmulighed i forhold til punkterne 1-5 i § 7, stk. 2, således at universitetet kan vurdere, om den ph.d.-studerende kan gives merit for allerede gennemførte uddannelseselementer. Dette er generelt set positivt, men AC finder ikke, at det bør være muligt at dispensere fra udarbejdelse af en ph.d.-afhandling, og i konsekvens heraf bør § 7 stk. 3 ikke omfatte punkt 5 i § 7 stk. 2.

Samtidig skal AC anbefale, at det i § 7, stk. 3 præciseres, at de uddannelseselementer, der gives merit for, skal være på ph.d.-niveau, hvilket eksempelvis kan gøres ved, at sidste sætning ændres til "der niveaumæssigt kan sidestilles hermed".

AC finder det positivt og i overensstemmelse med gældende praksis, at der i udkastet til ny bekendtgørelses § 8 lægges op til, at alle anerkendte forskere kan være hovedvejledere. For at sikre kontinuiteten i vejledningen og den ph.d.-studerendes samlede uddannelsesforløb skal AC dog anbefale, at hovedvejlederen - udover at have tjenestested ved ph.d.-skolen - også skal være fastansat ved den indskrivede institution. Ved tværgående ph.d.-skoler lægges der således op til en omtanke omkring, at den ph.d.-studerende indskrives ved hovedvejlederens institution.

Af udkastet til vejledning fremgår det, at hovedvejlederen skal være underlagt ph.d.-skolelederens ledelsesbeføjelser. AC skal gøre opmærksom på, at dette i praksis kan komme til at stå i modsætning til, at det er institutlederen, der har ledelsesbeføjelserne over for instituttets videnskabelige medarbejdere.

AC skal opfordre til, at den gældende bekendtgørelses § 9 stk. 4 "Institutionen kan efter ansøgning fra den ph.d.-studerende udskifte eller udpege yderligere vejledere" også indsættes i den nye bekendtgørelse, eksempelvis som § 8, stk. 7. Det er afgørende, at en ph.d.-studerende med et særligt ufrugtbart eller konfliktfyldt vejledningsforløb fortsat har en anerkendt mulighed for at søge problemerne løst med en ny eller en supplerende vejleder.

Kapitel 4: Gennemførelse af ph.d.-uddannelsen

Jf. udkastets § 9, stk. 1 skal universitetet godkende ph.d.-planen senest tre måneder efter, at uddannelsen er påbegyndt, mod tidligere efter seks måneder. AC finder det positivt, at der med en sådan fremskyndelse af tidspunktet for godkendelse af ph.d.-planen kræves en hurtigere forventningsafstemning mellem den ph.d.-studerende og hovedvejlederen. Men der må samtidig forventes et større behov for justeringer i ph.d.-planerne, og en sådan ændring betinger derfor, at universitetets mulighed for og villighed til i fornødent omfang at justere planerne må sikres og tydeliggøres.

I § 9, stk. 2, punkt 5 anbefaler AC, at ordet "eventuelle" slettes som konsekvens af den anbefalede ændring i § 7, stk. 2, punkt 3.

§ 9, stk. 2, punkt 7 bør omhandle både ophavs- og patentrettigheder, hvilket eksempelvis kan gøres ved at anvende begrebet "immaterielle rettigheder".

I § 9, stk. 2, punkt 8 ser AC det gerne præciseret, at finansieringsplanen fra starten skal omhandle hele ph.d.-uddannelsen, hvilket eksempelvis kan gøres ved at teksten i punktet tilføjes "for hele uddannelsen".

AC skal anbefale, at § 10, stk. 1 erstattes af den nugældende bekendtgørelses § 11 stk. 1 og 2, dog således at det i udkastet indføjede "fuldt ud" bevares. AC finder det for det første afgørende, at der er på forhånd fastlagte - og dermed også for den ph.d.-studerende utvetydigt kendte tidspunkter - for vurderingen af, om ph.d.-planen opfyldes. Dette medvirker til at sikre, at der rettidigt bliver sat ind over for eventuelle problemer i forløbet. For det andet finder AC det vigtigt, at halvårsvurderingerne bliver foretaget på baggrund af en udtalelse fra hovedvejlederen, og at denne udtalelse er drøftet med de øvrige vejledere og den ph.d.-studerende. For det tredje finder AC det afgørende, at den ph.d.-studerende har mulighed for inden for en frist at komme med bemærkninger til udtalelsen. De to sidste elementer kan medvirke til at sikre en dialog, der kan bringe særligt problematiske eller konfliktfyldte forløb tilbage på sporet.

AC finder det endvidere meget uheldigt, at der med det foreliggende udkast ikke gives den ph.d.-studerende mulighed for at appellere en negativ vurdering af, om kravene fastsat i ph.d.-planen er opfyldt. En sådan appellmulighed, som sikrer den ph.d.-studerendes rettigheder i forhold til universitetet, findes i den gældende bekendtgørelses § 11, stk. 4. AC skal derfor anbefale, at denne bestemmelse i § 11, stk. 4 opretholdes og indgår i § 10, som et nyt stk. 4, således at der sikres en klar procedure for den studerendes klageadgang.

Tilsvarende skal AC anbefale, at den ph.d.-studerendes appellmulighed i forhold til en negativ vurdering af det samlede ph.d.-forløb genindsættes, således at formuleringen i den gældende bekendtgørelse § 13, stk. 2, 2. punktum: "Finder institutionen, at dette ikke er tilfældet, kan den ph.d.-studerende inden for en frist af mindst en uge forlange sagen forelagt for det organ, der træffer afgørelse om tildeling af ph.d.-graden" indsættes som et nyt 2. punktum i § 11, stk. 2.

Kapitel 5: Ph.d.-afhandlingen

Som noget nyt lægges der i udkastet op til, at afhandlingen skal indeholde mindst én publiceret eller publicerbar artikel, hvilket begrundes med et ønske om at styrke de ph.d.-studerendes evne til at formidle deres viden skriftligt. AC er positivt indstillet over for en øget fokus på de ph.d.-studerendes formidlingsevne, men finder ikke et fælles krav om en artikel som en del af afhandlingen hensigtsmæssigt. AC skal derfor anbefale, at bestemmelsen i § 13, stk. 4 slettes.

Afhandlingen skal dokumentere, at den ph.d.-studerende evner at anvende fagets videnskabelige metoder og har ydet en forskningsindsats svarende til de internationale standarder for ph.d.-grader inden for fagområdet. Det synes derfor ulogisk med et krav om netop en artikel som en del af afhandlingen, da dette ikke nødvendigvis stemmer overens med de internationale standarder inden for alle fagområder. Ønsket om at styrke de ph.d.-studerendes formidlingsevner bør i stedet udmøntes inden for de enkelte fags fastsatte videnskabelige normer, hvad enten slutproduktet af det videnskabelige arbejde er en artikel, en bog eller et patent.

Det vil være mere nærliggende at indbygge krav og forventninger til den ph.d.-studerendes formidlingsevner som et element i ph.d.-uddannelsen under § 7.

Kapitel 6: Bedømmelsesudvalget

AC finder det meget betænkeligt, at der med udkastet lægges op til, at én af den ph.d.-studerendes vejledere kan indgå i bedømmelsesudvalget, idet der dermed ikke sikres en uafhængig bedømmelse af selve ph.d.-afhandlingen. Dette kan eksempelvis have betydning, hvis vejledningsforløbet har været meget konfliktfyldt. AC skal derfor anbefale, at udkastets § 15, stk. 2, 4. punktum udgår og erstattes af den gældende bekendtgørelses § 16, stk. 2, 3. punktum (med konsekvensrettelser, jf. udkastets § 8 stk. 1-2).

Vejlederens rolle er på dette tidspunkt i forløbet at tage stilling til, om afhandlingen har en sådan kvalitet og tyngde, at der er en realistisk chance for at opnå en positiv bedømmelse, der kan føre til erhvervelse af ph.d.-graden. Det forekommer derfor at være en u hensigtsmæssig sammenblanding af rollerne, hvis vejlederen derefter også skal indgå med stemmeret i det udvalg, som skal bedømme afhandlingen. Den gældende bekendtgørelses bestemmelse om, at én eller flere vejledere er tilfornordnet udvalget uden stemmeret finder AC langt mere hensigtsmæssig.

Endelig finder AC det væsentligt, at udkastets § 16 tilføjes, at den studerende skal have mulighed for at trække sin afhandling tilbage fra foreløbig bedømmelse, når vedkommende er gjort bekendt med den endelige sammensætning af bedømmelsesudvalget, jf. den gældende § 17, stk. 2.

Kapitel 7: Den foreløbige bedømmelse af ph.d.-afhandlingen

Der er i § 17, stk. 1 og 2 behov for angivelse af en minimumsfrist, der gør det realistisk muligt for den ph.d.-studerende at foretage substantielle ændringer, eksempelvis på 3 måneder, medmindre en kortere frist kan aftales med den ph.d.-studerende.

Traditionelt har der været mulighed for at foretage mindre rettelser, fx ved meningsforstyrrende stavfejl eller fejl i formler, efter at den ph.d.-studerende har modtaget bedømmelsesudvalgets foreløbige indstilling, jf. den gældende § 19, stk. 2. Den slags rettelser kan kun bidrage til at øge værdien af afhandlingen, og AC ser derfor gerne bestemmelsen medtaget i det nye udkast til bekendtgørelse.

Kapitel 8: Forsvar af ph.d.-afhandlingen

AC finder det positivt, at der tages initiativ til at sætte en kortere frist for gennemførelse af forsvaret af ph.d.-afhandlingen set i forhold til afleveringstidspunktet. En opstramning medvirker til at sikre den ph.d.-studerende, da tidsrummet mellem indlevering og forsvar ofte er et økonomisk og karrieremæssigt vadested.

Umiddelbart forekommer det dog set fra AC mere realistisk med en frist på 3 måneder frem for de foreslåede 2 måneder, som kan give anledning til en række prak-

tiske problemer i forbindelse med nedsættelse af bedømmelsesudvalget og selve bedømmelsen, ikke mindst når der i langt de fleste bedømmelsesudvalg forventes at indgå bedømmere fra udlandet. Med en frist på 3 måneder bør det så i bekendtgørelsen sikres, at bedømmelsesudvalget afgiver en foreløbig indstilling om, hvorvidt afhandlingen er egnet til forsvar, senest 2 måneder efter den er afleveret. Den ph.d.-studerende bør endvidere sikres minimum 2 uger, fra den foreløbige indstilling er modtaget, til forsvaret afholdes.

I § 19 gives der mulighed for, at forsvaret kan udskydes, hvis særlige forhold gør sig gældende. Af hensyn til den studerende bør der sættes en grænse for, hvor længe forsvaret kan udskydes, eksempelvis 6 måneder.

Kapitel 9: Tildeling af ph.d.-graden

AC anbefaler, at det til § 20 tilføjes, at bedømmelsesudvalgets indstilling bør være skriftligt begrundet og senest ved fremsendelsen af beviset for ph.d.-graden skal fremsendes til den, der har opnået ph.d.-graden.

Med udkastets § 21 er alle den ph.d.-studerendes rettigheder fra den gældende bekendtgørelses § 25 og 26, der omhandler situationen med uenighed i bedømmelsesudvalget, fjernet. AC anbefaler, at den nye bekendtgørelse giver den ph.d.-studerende en mulighed tilsvarende den gældende for at afgive bemærkninger til bedømmelsesudvalget, såfremt der er uenighed om bedømmelsen.

I udkastets § 21, stk. 2 fastsættes det som noget nyt, at indskrivningen som ph.d.-studerende først ophører efter det offentlige forsvar af afhandlingen. AC finder umiddelbart denne præcisering positiv, idet den sikrer de ph.d.-studerende, som af forskellige grunde har behov for at bevare de muligheder, som det giver at være indskrevet på universitetet, fx udenlandske ph.d.-studerende.

AC finder det dog meget afgørende, at den nye bestemmelse ikke bliver en hindring for, at de ph.d.-studerende, som ønsker det, kan opnå medlemskab af en A-kasse og dagpengeret. Dette har stor økonomisk betydning for de ikke helt få nyuddannede ph.d.-ere, som indleder karrieren med en kortere arbejdsledsperiode.

AC skal derfor opfordre til, at § 21, stk. 2 omformuleres, såfremt der kan være en risiko for, at bestemmelsen medfører, at ph.d.-erne ikke kan opnå dagpengeret i perioden fra afhandlingen indleveres og til den godkendes efter et succesfuldt forsvar.

Kapitel 11: Andre regler

Det bør af § 25, stk. 1, punkt 2 fremgå, at bedømmeren med virksomhedsrelevant forskningserfaring inden for det pågældende fagområde ikke må være ansvarlige for eller ansatte i den involverede virksomhed eller i dennes koncernpartner.

Kapitel 12: Ikrafttræden og overgangsregler

AC har ikke forslag til ændringer af de foreslåede overgangsbestemmelser, såfremt den kommende bekendtgørelse imødekommer de tidligere nævnte punkter knyttet til den ph.d.-studerendes retsstilling i forbindelse med bestemmelserne i kapitel 3, 4, 6 og 9.

Hvis dette ikke er tilfældet skal AC anbefale, at alle ph.d.-studerende, som har påbegyndt deres ph.d.-uddannelse i forventning om at have de nugældende rettigheder får lejlighed til at færdiggøre deres uddannelse efter det gældende regelsæt og så for så vidt angår bedømmelse og forsvar af afhandlingen samt afgørelse om tildeling af ph.d.-graden.

Øvrige bemærkninger:

Afslutningsvis vil AC gerne påpege en generel problemstilling, som vedrører de ph.d.-studerende, herunder erhvervsPhD-erne, som ikke har et universitet, men en anden offentlig eller privat virksomhed som ansættelsessted. AC finder det positivt, at ph.d.-bekendtgørelsen nu rummer formuleringer, der regulerer enkelte forhold knyttet til disse særlige ph.d.-forløb, men der er fortsat en række – ikke mindst ansættelsesretlige – problemstillinger, som ikke kan relateres til nogle af de eksisterende regelsæt. AC vil derfor gerne rejse spørgsmålet om disse ph.d.-studerendes rettigheder i forbindelse med fornyelsen af ph.d.-bekendtgørelsen.

I forbindelse med ansættelse ved en offentlige arbejdsgiver er disse rettigheder til dels dækket via AC-overenskomsten, mens dette ikke er tilfældet ved ansættelse hos en privat arbejdsgiver. Der er således behov for en regulering som sikrer, at det også reelt er muligt at gennemføre ph.d.-uddannelsen i sammenhæng med en privat ansættelse, idet der eksempelvis i en sådan ansættelse kan være forpligtelser til at påtage sig yderligere arbejdsopgaver, der ikke er relateret til ph.d.-projektet. For ph.d.-studerende ansat andre steder end universitetet er der desuden ofte tale om, at den pågældende ph.d.-studerende har været ansat hos arbejdsgiveren, før ph.d.-forløbet blev påbegyndt, og der er i den forbindelse tilfælde, hvor vedkommende stilles dårligere ved tilbagegang til den oprindelige stilling.

AC er klar over, at denne type problemer ikke umiddelbart lader sig løse inden for rammerne af en ph.d.-bekendtgørelse, men vil dog alligevel påpege sammenhængen mellem de uddannelsesrelaterede og ansættelsesretlige problemstillinger.

Med venlig hilsen

Karen Skytte
Direkte nr.: 22 49 58 65
E-mail: ks@ac.dk